

Rad u timovima

IZVJEŠTAJ O RADU PRVOG TIMA

Voditelji: Aldo Starić
Ratko Šešan
Ivan Gavran
Tomislav Bondulić

Sudionika: 54

Tim je radio u prostorijama župnog centra na Voštarnici. Rad se odvijao na slijedeći način: na početku je cijeli tim u plenumu bio ukratko upoznat s ciljem i načinom rada (Šešan), a zatim se podijelio u četiri grupe i odvojeno radio sa svakim od četiri voditelja, izmjenjujući se nakon dva i pol sata rada.

Prva grupa

Voditelj: Aldo Starić

SKRB ZA BOLESNIKE PO KATEHEZI BOLESNIČKOG POMAZANJA

Grupa je radila u podgrupama prema predviđenim tekstovima iz Reda bolesničkog pomazanja, pokušavajući nakon analize tekstova i obreda formulirati kateheze koje ovdje ukratko donosimo:

a) Kateheza na temelju br. 64–79

1. model:

- Voda: krštenje, vjera...
- Svijeća: označuje Krista, svjetlo...
- Ulje: lijek, pomoć za duhovnu jakost...
- Križ: umiranje cjelovitog čovjeka i prihvaćanje Krista
- Tekst br. 70: bolesnici oko Isusa...
- Evanđelje: snaga vjere, molitva drugih za bolesnike...

2. model

- Slavlje s misom – daljnja priprava, obavijestiti župnu zajednicu, obitelji, posjetiti i pripremiti bolesnika, priprava prostorije: stol, križ, voda...
- Sam čin-pozdrav i škropljenje. Zajednica moli za bolesnika i s bolesnikom. Služba riječi.

Simboli:

- Križ – solidarnost s bolesnikom

- Voda – znak posvećenja, prihvaćanje suobličjenja s Kristom
- Stol – žrtvenik na kojem se posadašnjuje Kristova žrtva
- Svijeća – prisustvo svijeće u krštenikovu životu

b) Kateheza na temelju br. 243

Model: uvodne riječi u bolesničko pomazanje starije osobe

c) Kateheza na temelju br. 154–157

Sada ćemo izložiti riječ Božju koja nam je došla po Jobu. Kroz ova dva teksta (Job 7 i 19) želimo promotriti Joba, čovjeka koji pati i kroz patnju razgovara s Bogom. Kroz patnju Job vidi i očekuje Boga (i s Bogom se svađa), prigovara, a ujedno ga očekuje kao osloboditelja svoje patnje. Job promatra život ovako:

- borba
- predanost
- beznade
- gubitak prijatelja
- gubitak doma (obiteljske topline)
- nema povratka – očajna gorčina

Model

Čitanje iz Joba:

- Što je čovjek da ga toliko ti cijeniš...
- Čemu darovati svjetlo nesretnim i život ljudima zagorčene duše.
- Spomeni se, život moj samo je lahor...
- O kad bi se riječi moje zapisale...
- Ja znadem da moj izbavitelj živi...

d) Kateheza na temelju br. 167–168

Model:

Patnja – koji je smisao i ima li kraja...

Iščekujemo otkupljenje svoga tijela, oslobođenje od patnje, ali i uključenje u buduću Kristovu slavu.

Otac nas ljubi, on je za nas. I Sina je svoga predao za nas. U trenucima našeg uznemirenja i mučnine ipak se ne bojimo. Isus je za nas i zagovara nas kod Oca. Isus je s nama, on daje i dijeli snagu sakramenta bolesničkog pomazanja i u određenoj situaciji pokazuje svoju ljubav, daje nam pomoć i snagu da mogemo prebroditi i pobijediti zarobljenost patnjom i grijehom, i zato vrijede riječi: „Što nas može rastaviti od ljubavi Kristove... ni smrt, ni život, ni...”

Pomazanjem nas Krist obdaruje svojim Duhom i taj nam Duh pomaže i u našim nevoljama da ne bismo klonuli u iskušenju bolesti i smrti.

Druga grupa

Voditelj: Ratko Šešan

ŽUPNA ZAJEDNICA I DIJAKONIJA

Najprije smo u radu ove grupe posvijestili pravu narav Crkve i njezino poslanje.

Crkva je utemeljena od Krista i od njega je poslana. Posvijestili smo zatim i pravu narav i poslanje naših župnih zajednica – „Crkve u malom”. Podsjetili smo se da dijakonija Crkve, analogno dijakonija naših zajednica, proizlazi iz Kristovog poslanja i njegovog služenja.

(„*Duh Gospodnji na meni je jer me pomaza! On me posla...*” /Lk 4,16/

„Tako i Sin čovječji nije došao *da bude služen, nego da služi...*” /Mt 20,28/).

Krist je u potpunosti ostvario dijakoniju, a prve kršćanske zajednice su trajni i nezaobilazni primjer dijakonije svakoj kršćanskoj zajednici (usporedi: Dj 2,42; 4,32; 6,1).

Motrili smo potom, u ogledalu Krista i prvih kršćanskih zajednica, svoje zajednice. Gledali smo ih pod dva vida:

a) Dijakonija unutar zajednice (stupanj svijesti, odgoj-kateheza za dijakoniju, konkretni oblici služenja...),

b) Dijakonija za svijet (stupanj svijesti...).

Nakon analize stanja, polazeći od svojih stvarnih prilika, razmišljali smo o budućnosti naših zajednica s obzirom na autentičniju dijakoniju u njima.

Kroz rad došli smo do spoznaje da je stupanj svijesti dijakonije u našim zajednicama, a time i prakse, dosta nizak, počevši od vrha pa na niže. Razlog je u tome što nismo ozbiljnije zahvaćeni Kristom i njegovim Duhom. A bez toga je nemoguća autentična dijakonija Crkve.

U našim zajednicama ima i lijepih i raznolikih primjera dijakonije, organizirane i samoinicijativne (skrbi za bolesnike, pomaganje siromasima, pomoć ugroženima itd.). Autentičnu dijakoniju potrebno je otkrivati, promicati i produbljivati. Za nju se treba odgajati, a Krist je uvijek uzor da ne dođe do isticanja sebe i samog aktivizma.

Pastoralno-katehetski djelatnici imaju mnogo načina kako se osposobiti za istinsku dijakoniju u Crkvi (molitveno-sakramentalni život, duhovne vježbe, prigodna predavanja, seminari, „škole”...). Zadaća je odgojitelja-kateheta da na razne načine, kroz svoj pastoralno-katehetski rad, odgajaju i svoje zajednice (katehizacija, propovijedanje, roditeljski sastanci, osobni susreti, bazične zajednice, prigodni programi...). Prilika ima. Treba ih otkrivati i na pravi način vrednovati.

Treća grupa

Voditelj: Ivan Gavran

UMIJEĆE VOĐENJA RAZGOVORA – EMPATIJA

Postoji umijeće pisanja, čitanja, igre, ljubavi, ali i umijeće vođenja razgovora. Mi, svećenici i časne sestre, u raznolikom svojem radu bezbroj puta se susrećemo sa situacijama u kojima moramo govoriti i slušati, i obratno. Obraćaju nam se vjernici i ostali najrazličitije dobi s većim i manjim svojim potrebama i očekuju od nas da ih saslušamo i da im odgovorimo. Oduvijek su svećenici, a i sestre, rado bili konzultirani u kriznim situacijama života, a danas je to možda i naglašenije.

U skladu s temom ovogodišnje Škole, kateheza i dijakonija, možda će nam biti od koristi ovo što slijedi: Jer, ako ne možemo svi na stručan i profesionalan način

biti savjetnici, svi možemo, ako želimo, naučiti ispravno saslušati i do kraja čuti svoga sugovornika, osobu u potrebi i već samim time joj dijakonijski poslužiti i pomoći u rastu i rješavanju njenih poteškoća.

Stoga ćemo mi u ovom dijelu našeg timskog rada svoju pažnju orijentirati na tzv. sposobnost i umijeće vođenja razgovora s onima koji nas za to zamole, posebno nazvanim *empatijskim* načinom međuljudske komunikacije.

U uvodnom dijelu našeg rada ukratko ćemo pojasniti teoretski vid empatijske komunikacije, a zatim ćemo se praktično uvježbavati u tom obliku slušanja i govora, sve s ciljem da nam to bude pomoć i sredstvo u dijakonijskoj našoj službi čovjeku.

1. Potreba empatijskog komuniciranja

Jedno istraživanje koje je vođeno u Americi¹ pokazuje da prosječni čovjek 42% svoga vremena potroši u slušanju, 32% u govorenju, 15% u čitanju i 11% u pisanju. Iz gornjega je očito kolika je važnost slušanja u našoj međuljudskoj komunikaciji.

Osim toga svaka ljudska komunikacija je proces u kojemu partneri zauzimaju uloge *govornika i slušaoca* i izmjenjuju ih. Na koji će način biti uspješan ili neuspješan neki razgovor uvelike ovisi i o stavovima govornika i slušaoca. U tom procesu komunikacije moguće je zauzeti poziciju ili oblik vođenja razgovora kao što su zabrane, nagovori, sugestije, savjeti, tumačenja i sl., ako smo onaj koji govori ili pozicije cjelovitog, djelomičnog i nikakvog slušanja, ako smo u ulozi onoga koji sluša.

Mnoge osobe se danas tuže da ih nitko ne razumije, ne čuje, da za njih nema vremena. Stoga je očita potreba ovog stila koji će biti osloboditeljski, prihvaćeni.

Uza svu važnost empatijskog načina slušanja, treba konstatirati da je odgoj za takvo vođenje razgovora veoma zanemaren u mnogim odgojnim ustanovama i inače. U školama se velika pažnja posvećuje čitanju i pisanju dok se slušanju zaista ne pridaje nikakva važnost.

Potreba osposobljavanja za empatijsku komunikaciju, zaista je danas, posebno u vrijeme sve većeg broja osamljenih i izoliranih osoba. Posebno je ta potreba naglašena ako imamo na umu ovo naše mehanističko doba u kojemu je vrijeme novac, a novac moć, i kada je sve manje ugodnih trenutaka iskrenog i ugodnog razgovora, a sve više napetih i nervoznih oblika ljudske komunikacije. Pomoći osobama koje nam se obrate, empatijskim načinom, nije dovoljno samo biti s njima solidaran, nego se od nas zahtijeva temeljita sposobnost empatijskog slušanja i govora.

Mi ćemo biti djelotvorni sugovornici ako uspijemo „čitati” nakane svoga sugovornika, ako svome sugovorniku pokažemo svu svoju pažnju, interes, zanimanje, ako ga empatijski prihvatimo. „Na taj način, naš razgovor će prestati biti razmjena robe (kao na tržnici), a postat će dijalog u kojem prestaje biti važno tko je u pravu.”²

2. Što je empatija?

Empatija je stav koji izražava: razumijevanje, pažnju, sudjelovanje, interes, brigu ili kako kaže Carl Rogers, ona je govor centriran na TI.³ Taj stav izražava i sv. Pavao kada kaže: „Trpjeti s onima koji trpe, veseliti se s onima koji se vesele” (usp. Rim

12,15). Empatijski stav znači prije svega prihvatiti svoga sugovornika, drugoga, u cjelovitoj njegovoj situaciji.

Empatija je „*kao da*” smo na mjestu i u koži drugoga. A to znači vidjeti njegovim očima, osjećati njegovim osjetilima, misliti njegovim načinom. Za empatiju nije dovoljna samo spoznaja, razum, nego još više intuicija srca, dobrota, plemenitost.

Empatija nije ravnodušnost jer ona izražava apatičnost, neutralnost, birokratičnost, kao da se kaže baš me briga, pusti me na miru, to se mene ne tiče, što ja imam s tim, to je tvoj problem i sl.⁴ Empatija to nije. Ona je ono što je napisao veliki pisac: „Samo se srcem dobro vidi. Najvažnije je ono što oči ne vide.”⁵ To je empatija.

3. Empatijska komunikacija

U empatijskom načinu komuniciranja veoma je važno kako se *sluša i odgovara*. Obadva faktora razgovora su bitna. Obadva trebaju biti empatijska da bi bila djelotvorna i od pomoći.

Kako se pravilno *empatijski sluša* najbolje će nam ilustrirati jedan odlomak iz knjige „Sidarta” njemačkog književnika H. Hesse.⁶ Nakon što su proveli dan Sidarta i Vasudeva „se spustiše na neko deblo na obali, a sunce je bilo na zalasku i Sidarta ispriča splavaru (Vasudeva) svoje poreklo i život, onako kako ga je danas video pred očima, u onom času očaja. Njegova priča potraja do duboko u noć. Vasudeva ga je slušao sa velikom pažnjom. Sve je poimao slušajući ga, njegovo poreklo i detinjstvo, silno učenje, sva traganja, sve radosti i nevolje.

Među svim vrlinama splavara bila je jedna od najvećih: što je kao malo ko umeo da sluša svog sugovornika. Iako ne bi progovorio ni slova, sagovornik bi osetio da Vasudeva upija njegove reči mirno, otvoreno tražeći se da ne gubi nijednu, da nije nestrljiv i da to kazivanje ne želi ni da hvali niti da kudi, već samo da sluša. Sidarta je bio svestan kakva je sreća poveravati se takvom slušaocu, polagati sopstveni život, sopstvena traganja i patnje u njegovo srce.”

Empatijsko slušanje dakle nije kritizersko, nije neuljudno, ne savjetuje, ne tumači, ne zabranjuje i ne naređuje, ne umanjuje niti što nadodaje, ono je jednostavno slušanje sa svom pažnjom i interesom da se od rečenog i izrečenog ništa ne izgubi.

Empatijom dakle ulazimo u unutarnji svijet drugoga i doživljavamo ga kao svoj vlastiti. Ona je prihvaćanje bez uvjeta, onako kako je Isus prihvaćao carinike i bludnice. Carinici, koji su bili omraženi u narodu zbog utjerivanja poreza, bili su prihvaćeni od Isusa, i tek kad su bili prihvaćeni, bez uvjeta, bili su liječeni od svoje etičke rane.⁷ „Za Isusovu ljubav je značajno da ne uvjetuje prihvaćanje promjenom već da promjena slijedi nakon Isusova prihvaćanja. Isus ne postupa tako da će prihvatiti učenika, ili bludnicu i carinika tek pošto se obrati i izmijeni, već ga on kao čovjeka prihvaća u njegovoj takvosti i konkretnosti, i iza tog, zapravo iz tog prihvaćanja, nastaje redovito promjena na dobro ili obraćenje.”⁸

Empatijski odgovori u našoj komunikaciji, da bi bili djelotvorni i od koristi, trebaju u postupku ispuniti tri osnovna uvjeta.⁹

a) *Poštovanje i „emocionalna toplina”*. Svaki neurotičar i svaki čovjek u problemima osjeća strah zbog neprihvaćanja, nerazumijevanja, odbijanja, izrugivanja i sl. sa strane svojih najbližih. Stoga je veoma važno da ga mi prihvatimo i nastojimo

u svemu razumjeti: bilo da govori o ugodnim ili neugodnim stvarima, da ga slušamo i da mu odgovaramo s dostojnim poštovanjem i osjećajnošću tako da on doživi da ga prihvaćamo i kada govori gluposti ili kada zauzima kriva stajališta. Da naši odgovori budu takvi da shvati da ga prihvaćamo usprkos svemu i da tako u sebi otkriva energiju s kojom će započeti rješavati svoje poteškoće. Tada se njegov strah povlači jer bezuvjetno prihvaćanje u njemu stvara pozitivni odnos prema problemima.

b) *Verbaliziranje čuvstva*. Što se pod ovim podrazumijeva? Dok nam govori sugovornik neprestano izražava svoje želje, interese, strahove, sumnje, bijes, srdžbu itd. i ta su čuvstva u njemu najčešće nesređena. Slušajući ga i empatijski mu odgovarajući potrebno je dobro uočiti o kojim se čuvstvima radi, što točnije ih verbalizirati, tako da se on osjeti shvaćen i prihvaćen. Tada on počinje dovoditi u red svoje osjećaje, postaje ih svjestan, nastoji ih preispitati i osjeća da s njim patimo ili se veselimo. Na taj način, sugovornik može započeti rješavati svoj problem na osobni način, svojom unutarnjom energijom, a ne našim savjetom ili našim „receptom“, nego na osoban način.

c) *„Prirodnost“ nas kao sugovornika*. Od nas se očekuje da u odgovorima budemo što prirodniji, a to znači da pred sugovornikom ne smijemo „izigravati“ nešto ili nekoga, da ne iskazujemo lažnu ljubaznost ili što drugo. Očekuje se da nam odgovori budu otvoreni i iskreni, bez fasade.

U empatijskom načinu komunikacije, koja bi trebala biti od pomoći, potrebno je dakle da i način slušanja i forma odgovora budu zaista što prožetiji tom karakteristikom.

Empatija je, rekosmo, „kao da“ smo u koži drugoga. Ovu kvalitetu treba pravilno razumjeti. To znači razumjeti sva čuvstva drugoga (strah, zbunjenost, srdžbu...), ali da u taj proces ne budu uvučena vlastita čuvstva, vlastiti strah, zbunjenost, srdžba... Tek iz takvog „odstojanja“ moći ćemo biti sposobni pravo razumjeti i empatijski shvatiti.

4. Poteškoće empatijskog komuniciranja

Svako naše vođenje razgovora, posebno slušanje, zapriječeno je različitim komunikativnim preprekama. One mogu biti na strani onoga koji govori kao i na strani onoga koji sluša:

a) Na strani onoga koji govori:

- prije govora ne organizira svoje misli nego govori nevezano,
- ne izražava se točno, u jasnim formulacijama,
- želi reći previše i odjednom,
- komplicira u razgovoru (teži tzv. spekuliranju),
- ne uviđa koje informacije drugi može primiti, i sl.

b) Na strani onoga koji sluša:

- ne sluša drugoga koncentrirano nego na pola uha,
- dok drugi govori on smišlja odgovor,
- uhvati se za neki detalj, a ne gleda kontekst,
- sluša svoje tzv. treće uho, svoj unutarnji čuvstveni život,

- gestama odaje znak dosade ili da ne prati tok razgovora, i sl.
- To su samo neke od poteškoća koje treba izbjegavati.

5. Pravila empatijskog komuniciranja

Da bi proces razgovora sa sugovornikom, s osobom u potrebi bio što plodonosniji, potrebno je nastojati odstraniti sve komunikativne prepreke i pridržavati se slijedećih empatijskih pravila:

- prihvatiti drugoga kao osobu, a ne kao slučaj,
- ući u komunikaciju već u početku sa simpatijom,
- prihvatiti drugoga onakav kakav jest, a ne kako bismo mi željeli da jest,
- iskazati osobi u razgovoru ljudsku osjećajnost,
- nastojati da što točnije shvatimo sadržaj sugovornikova govora,
- pravilno uočiti osjećaje koje tog trenutka proživljava,
- problem vidjeti njegovim očima i osjetiti njegovim osjetilima,
- uživjeti se u njegovu situaciju, ono „kao da”,
- zauzeti oslobađajući stav,
- biti otvoren prema porukama sugovornika,
- ne nuditi programe i rješenja, sugestije i savjete,
- ništa ne nadodavati niti oduzimati od izrečenog,
- prihvatiti svakoga u njegovoj posebnosti i sl.

6. Ocjene empatijskih odgovora

1. Ova se ocjena daje za odgovore koji su obrambenog karaktera, u kojima se ne posvećuje pažnja sadržaju i osjećajima sugovornika, u kojima se kritizira, prigovara, sugerira, zabranjuje i sl. Ovi odgovori nisu od pomoći drugomu.
2. Daje se za odgovore u kojima je djelomično obuhvaćen sadržaj govora i isto tako osjećaji koje proživljava, gdje je dakle umanjen i sadržaj i osjećaji. Ni ovakvi odgovori nisu od neke pomoći.
3. Daje se za odgovore u kojima su osjećaji i sadržaj sugovornika dobro shvaćeni, ne umanjeni niti uvećani, u kojima se sugovornik osjeća dobro shvaćen. Ovi odgovori su od pomoći.
4. Daje se odgovorima u kojima su osjećaji sugovornika shvaćeni bolje nego što ih on sam shvaća, a sadržaj komunikacije nadopunjuje osjećaje i dobro je zapamćen. Ovi su odgovori od stvarne pomoći.

Sažimljući, možemo istaći da je empatijska komunikacija način u kojemu smo otvoreni svim porukama drugoga i nastojimo ih shvatiti i razumjeti onako kao što ih on sam doživljava. Ući u razgovor bez empatije, na zapovjednički, sugestivni, ispitivački način, onemogućava svaki rast i napredak u oslobođenju i rješavanju problema.¹⁰

Postoji dakle jedan oblik dijakonijske službe koji svatko može usvojiti u razgovoru i susretanju s ljudima, empatijski govor. Ako i nismo osposobljeni za profesionalno pomaganje teških psihičkih poremećaja, svakako možemo uz malo dobre volje naučiti djelotvorno i djelatno saslušati drugoga, shvatiti ga u njegovoj poteškoći i već samim time olakšati mu patnju i pomoći da je nadvlada.

7. Praktične vježbe

U nastavku našeg rada u grupi pristupili smo praktičnom uvježbavanju empatijskog stila komunikacije.

Prva vježba. Da bismo se malo senzibilizirali za stvarnu potrebu empatijskog oblika komuniciranja, u prvoj vježbi smo se „igrali” pokvarenog telefona. Naime to je poznata igra u kojoj se jednom slušaocu ispriča neka vijest (s radija, na primjer), čiji sadržaj on kasnije, onako kako ga je zapamtio, prenosi slijedećem članu grupe, ovaj opet slijedećem i tako do kraja. Na kraju usporedimo vijest u onom obliku u kojemu je stigla do posljednjeg sudionika sa sadržajem početne vijesti i uočimo propuste, nadodavanja, promjenu sadržaja i sl. koje je svaki prenositelj svojim specifičnim načinom okrnjio i promijenio. Cilj je vježbe da uočimo kako od jedne vijesti, zbog pomanjkanja dobrog slušanja i cjelovitog prenošenja, na kraju dobijemo sasvim drugačiji sadržaj, odnosno, kako smo slabo odgojeni za dobre slušatelje drugih.

Druga vježba. Voditelj sudionicima pročita jednu problemsku situaciju. Zatim im on sam čita već formulirane odgovore, a oni imaju zadatak pojedinim odgovorima dati odgovarajuću ocjenu od 1. do 4, tako da se uvježbaju u pravilnom ocjenjivanju odgovora od koristi i onih koji to nisu.

Treća vježba. Voditelj sudionicima pročita opet jednu drugu situaciju (problem). Sada oni sami trebaju pismenim putem oblikovati svoje empatijske odgovore s tendencijom da budu na razini ocjene 3. Nakon pismenih formulacija svaki sudionik pročita svoj empatijski odgovor, a ostali ga članovi grupe ocjenjuju i govore zašto su dali takvu ocjenu (posebna pažnja se pridodaje sadržaju i osjećajima sugovornika). S ovom vježbom sudionici se uvježbavaju u pravilnoj upotrebi empatijskih odgovora.

Četvrta vježba. Svaki sudionik na određeni problem (situaciju) najprije napiše svoj spontani odgovor, a zatim idealni (empatijski). Nakon toga pročitaju obadva svoja odgovora i tako uočavaju velike razlike između onih spontanih (koji obično nisu od velike pomoći) i onih idealnih (koji bi trebali biti, i najčešće jesu, prava pomoć).

Peta vježba. Jedan od sudionika iznese neki svoj stvarni problem. Ostali mu daju empatijske odgovore, a on odgovara da li su zadovoljavajući ili nisu. Na vlastitoj koži osjeća svaki odgovor i sugovornicima daje do znanja kako ga se dojmio njihov odgovor. Tako se na konkretnom primjeru uči davati odgovore koji sugovorniku pomažu da nadvlada svoje poteškoće.

Ostale vježbe, ako ima vremena, slijede po rasporedu.

Četvrta grupa

Voditelj: Tomislav Bondulić

ŽENA U ŽUPNOJ ZAJEDNICI (žena i dijakonija)

U ovoj grupi sudionici su radili zajedno. Nakon kratkog povijesnog pregleda o ulozi i poslanju žene u Crkvi kroz dva milenija, voditelj je sudionicima predložio

osam modela na kojima su mogli raditi. Ti modeli su nastojali pokazati što danas žena može činiti u župnoj zajednici. Evo tih modela:

1. Žena čuvarica ognjišta i „kućni svećenik”.
2. Žena kateheta svoje djece i druge djece iste dobi.
3. Ženina briga za bolesne, posebno bolnice.
4. Ženina briga za stare, osamljene i napuštene.
5. Žena i vjerski tisak: širenje i raspačavanje.
6. Uređenje crkve za nedjeljno slavlje.
7. Priprava i vođenje crkvenog pjevanja.
8. Pripremanje liturgije.

Nakon izloženih i prezentiranih osam mogućih modela, sudionici su se odlučili da će raditi na tri izabrana modela:

1. Žena i dijakonija u župi

- Pohađanje crkve je dosta dobro – osim srednje generacije.
- Svijest o potrebi dijakonije nije dovoljno razvijena.
- U manjim sredinama i dijasporama svijest je veća nego u većim centrima.
- Postoji, ali nije dostatna svijest potrebe služenja čak svojim najbližima i starijim i bolesnim.
- Za to je vjerojatno najmanje kriv sam narod, a najviše njihovi učitelji koji nisu sustavno znali naglašavati potrebu dijakonije.

2. Žena i dijakonija u župskoj zajednici

- U predavanju je prikazana uključenost žene u život i rad Isusov, apostolski i Prve Crkve... Bilo je to daleko iznad shvaćanja tadašnjeg mentaliteta.
- Slijedi degradacija od 4. do 11. st., a onda ponovno posvećivanje o vrijednosti žene, pa i njezinoj ulozi u Crkvi. Tome najbolje doprinose velike žene kao Aloisa, Katarina Sienska, Ivana Francisca de Chantal, Majka Tereza iz Kalkute, itd.
- Određenu krivnju za ograničavanje ženine uloge snose i sami svećenici što ne posvešćuju narodu njihove mogućnosti, prava, korist...

3. Što bi kod nas danas žena mogla učiniti?

- Majke bi mogle držati vjeronauk djeci svoje četvrti, djeci koja se druže sa svojim vršnjacima.
- Nezaposlene djevojke sa srednjom školskom spremom mogle bi držati vjeronauk i tako osloboditi svećenika za druge zadatke koji su mu specifičniji.
- Voditi brigu za starije i bolesne, posebno osamljene.
- Voditi brigu za vjerski tisak (reklamirati, administrirati...)
- Pripremiti crkvu, urešavati prostor, kititi, sudjelovati u pjevanju, dijeliti sv. pričest i sl.

Završni plenum tima

U završnoj diskusiji ovog tima koordinator Aldo Starić je postavio pitanje sudionici-
cima što je bilo značajno i važno spomena (i zapamćenja) na ovoj Školi? Donosimo
neke od odgovora:

- Mnogi smo se senzibilizirali za dijakonijsku službu.
- Dijakonija nije samo za hendikepirane nego za sve.
- Neke sekte nam mogu biti izazov za dijakoniju.
- Bez prave dijakonije naš rad ostaje senilan.
- Ako naučimo empatijski slušati i govoriti, to će biti jedan izvrstan način dija-
konije.
- Za dijakoniju su potrebne i nove spoznaje i pomoć svih pozitivnih znanosti.

Na pitanje što znači sama riječ dijakonija, sudionici su rekli:

- Služenje Crkvi, ali i služenje čovjeku.
- To je stav Crkve, po uzoru na Krista, da bude svjesna i aktivna u spoznaji da je
posлана da posluži – ljudima.
- Ona znači i caritas (u užem smislu riječi).

A na pitanje koji je odnos između kateheze i dijakonije, neki su odgovorili:

- Ono što je naviješteno u katehezi treba postati praksa.
- Kateheza nas odgaja da bismo postali dijakonalno raspoloženi za dobra djela.

Na koga se odnosi, tko je subjekt dijakonije?

- Najprije se odnosi (prema NZ) na one koji su zajedničari Kristove žrtve, na za-
jednicu koja slavi otajstva, a zatim na ostale jer ako ne bude dijakonije u kršćan-
skim zajednicama, neće biti ni Crkve koja će drugima pomagati.

Na pitanje da li je Crkva dijakonalno postavljena prema svijetu, neki su rekli:

- Da, ona to je, ali treba i učiti kako se postaviti npr. u djelovanju za mir u svijetu,
za zaštitu okoline, itd.
- Kod nas je otežano potpunije izvršenje dijakonije jer živimo u društvu koje ne
potiče naše nastojanje, ali mislimo da ima dosta prostora za takvo djelovanje
i te prostore treba pronalaziti kao što npr. često čini Bono Šagi.
- Dijakonijska služba zaista nije laka jer možda će nas baš ona odvesti na križ.

To su bili neki od naglasaka koje je ovaj tim htio iznijeti pred ostale sudionike
ove Škole i ponuditi im svoje rezultate rada, a sami su bili veoma obogaćeni nji-
hovou korisnošću.

¹ Nichols G.K. – Stevens L., *Are you listening*, New York, Mc Graw Hill Book a. Co.,
New York, 1957, str. 6.

² Erich Fromm, *Biti ili imati*, Zagreb, Naprijed, 1979, str. 46.

³ Carl Rogers, *La terapia centrata sul cliente*, G. Martinelli, Firenze, 1970, str. 175.

⁴ Veckert et AV., *Psihologija u službi čovjeka*, Naprijed, Zagreb, 1983, str. 143.

⁵ A. de Saint – Exupery, *Il piccolo Principe*, Bompiani, 1978, str. 95.

⁶ Herman Hese, *Sidarta*, BIGZ, Beograd, 1974, str. 72.

⁷ Ivan Golub, *Od kompromisa do ljubavi*, KS, Zagreb, 1988, str. 41.

⁸ Isto, str. 41.

⁹ Veckert et AV., *Psihologija u službi čovjeka*, Naprijed, zagreb, 1983, str. 228–232.

¹⁰ H. Franta – G. Salonia, *Comunicazione interpersonale*, LAS, Roma, 1979, str. 67.

IZVJEŠTAJ O RADU DRUGOG TIMA

MLADI IZMEĐU UGROŽENOSTI (DEVIJANTNOSTI) I CRKVENOG ZAJEDNIŠTVA. PREVENTIVNI ODGOJ I OTKRIVANJE GRUPE UNUTAR EKLEZIJALNE ZAJEDNICE KAO MOGUĆNOST NOVOG PRISTUPA U RADU S MLADIMA I NJIHOVA DIAKONALNA ULOGA

Voditelji: Marko Pranjić (koordinator)

Želimir Puljić

Ivan Marijanović

Ante Pavlović

Zapisničari: s. Deodata Kočonda, s. Damjana Kovačević, don Ivan Čubelić

U radu grupe sudjelovalo je 48 osoba, i to 2 laika, 25 sestara i 21 svećenik. Rad se izvodio u dvije podgrupe s istovjetnim programom uz izmjenu voditelja. Sudionici su se opredijelili za rad u ovoj grupi iz slijedećih motiva: zanimanje za fenomen mladih, osjećaj odgovornosti pred problemom mladih, zabrinutost zbog ugroženosti mladih, problem distanciranja mladih od Crkve, bolje upoznavanje problema mladih, pitanje mogućnosti i ostvarenja organiziranog i programiranog rada s mladima, mladi kao mogući služitelji u zajednici.

Cilj

Slijedeći motive sudionika *cilj* rada u grupi bio je izraditi konkretni model preventivnog odgojno-katehetskog rada s mladima, i *otkriti i ponuditi* eklezijalnu grupu kao novu mogućnost ostvarenja kršćanskog identiteta mladih na osobnoj i eklezijalnoj razini. Time bi iskrsle neke mogućnosti uključivanja mladih u aktivnu dijakonalnu službu u Crkvi (mladi služitelji i evangelizatori mladih).

Metoda rada

Analizirajući konkretna nastojanja sudionika u radu s mladima u župama i drugim crkvenim zajednicama domovinske Crkve te kratkim teoretskim prikazom stanja mladih u Europi i kod nas, težilo se produbljivanju i izradi putova religiozno-preventivnog odgoja u procesu rada s mladima. Time se stvarao prostor premišljanja novih mogućnosti i zahtjeva pristupa mladima dosljedno traženjima nove evangelizacijske i pastoralne prakse u skladu sa smjernicama crkvenih dokumenata (koncilski dokumenti i napose CT, EN). Time se pokušao izraditi model, tj. uključivanje mladih u dijakoniju bilo kao mogući model pristupa i evangelizacije mladih.

Sadržaj rada

Pokušali smo definirati „mlade”. Mladi predstavljaju segment društva koji obuhvaća razdoblje od 15–25 godina (može se proširiti) života sa specifičnim društvenim položajem i psihološko–razvojnim vlastitostima koje se odražavaju u načinu doživljavanja, prihvaćanja stvarnosti te stilu ponašanja.

Na temelju konkretnih iskustava i teoretskih spoznaja uočili smo kategorije (stanja) ugroženosti, marginalnosti, apatije i devijantnosti kao neka od temeljnih obilježja stanja mladih. Najizrazitiji oblici tog stanja su: siromaštvo, nezaposlenost, migracija, kulturni i vjerski analfabetizam, razne ovisnosti (droga, alkohol) te prihvaćanje tog stanja kroz autoemarginaciju i izoliranost (punk, homoseksualci, „crna ruža”, zatvorene grupe ili sekte, spiritizam, magija, satanizam) frustracije i nezadovoljstva, razni oblici neuroze te na koncu hendikepirani bilo fizički, mentalno, čuvstveno ili socijalno.

Iz provedene analize nametnula su se pitanja: što mladi stvarno žele, što mogu očekivati od Crkve i što im Crkva stvarno može ponuditi? U prvom redu se uočava *tražiteljski* karakter i *otvorenost* mladih prema *vrednotama*, težnja za životnim *uporištem* i potreba životnog *osmišljenja* i *sigurnosti*. Ove motivacije predstavljaju izazov evangelizacijskom pristupu i radu s mladima. Nerealno je očekivati da se taj rad temelji na ugroženosti–devijantnosti nego na pozitivnoj *ponudi vrijednosti*, općeljudskih i kršćanskih vrijednosti, stapajući ih u jednu *integralnu cjelinu*. To bi bio put i to bismo mogli nazvati preventivni odgoj mladih. Integracija vjere i života označava integralno shvaćanje čovjeka i njegovu cjelovitu promociju koja se stavlja kao evangelizacijski izazov i šansa i zadaća.

Odgoj i kateheza kao odgovor Crkve pred problemom mladih

Ovdje se čini vrijednim istaknuti ulogu Crkve i njenih struktura u potrebi promišljanja novih evangelizacijskih putova u smislu plodnog naviještanja i odgoja u vjeri koji se može ponuditi mladom čovjeku. Tu je odgojna uloga kateheze, u *svim dimenzijama*, nezaobilazna. Problem koji se tu uočava je kredibilnost mladih, ali i kredibilnost ponuđenog sadržaja i puta pristupa. Sama ponuda vrednota, bilo kao metodički postupak, bilo kao sadržaj ili cilj odgojnog procesa, moraju biti kompletni i integralni, što upućuje na to da je kršćanstvo radikalno i cjelovito življenje ljudskih vrednota. Tako kateheza označava proces *cjelovitog promaknuća čovjeka*, tj. odgoja čovjekove ljudske i kršćanske vrednote koje se u sebi ne predstavljaju *apsolutne* nego se žive u *osobnom odnosu* prema Bogu i čovjeku. Stoga je osobni odnos *najučinkovitiji* put odgoja mladog čovjeka. To je put susreta vjeroodgojitelja (svećenik, kateheta, laik...) s vjeroodgajnikom i ujedno najbolja metoda rada u kojem dolaze do izražaja intelektualne, čuvstvene, voljno religiozne i socijalne komponente. To ne isključuje zajednicu i njenu ulogu u odgoju. Dapače, potrebno je organizirati određene strukture koje bi služile evangelizacijske zadaće Crkve.

Odgojno-katehetsko služenje pretočeno u konkretni program

Da bi se izbjegla nesustavnost, parcijalnost i neusklađenost odgojno-katehetskih intervenata nužno je služenje pretvoriti u odgojno-katehetski program. Tu se mora voditi računa o slijedećim elementima: primat duhovne ponude, prednost najugroženijima, cjelovitost zahvata te kršćansko-humanističko nadahnuće; potreba vrednovanja osobe i sredine u stvaranju prisnog ozračja zajednice u kojoj se događa interakcija susreta.

Odgojno-katehetski zahvat uključuje razne stupnjeve preko resocijalizacije, integracije, društvene i crkvene kritičnosti do obnoviteljskog mentaliteta i izgradnje nove eklezijalne zajednice (župe), u kojoj bi u interakciji služenja i crkvenosti funkcionirale razne skupine, grupe, sekcije. U tom procesu treba voditi računa o društvenim, političkim, kulturno-prosvjetnim i religioznim čimbenicima koji pospješuju ili pak mogu sprečavati učinkovitost odgojnog rada. Najprikladniji djelatnici u izvedbi ovog programa su katehete i katehistice u suradnji s laicima, obiteljima, župnom zajednicom te, jer govorimo o mladima, mladima koji postaju služitelji (dijakonija) i evangelizatori mladih. Jasno je da ovaj program treba stalno revidirati.

Grupa kao eklezijalna zajednica, mogućnost novog pristupa u radu s mladima

Župa je osnovna stanica života Crkve (sakramenti, Riječ Božja..., službe i karizme...). U njoj bi trebale funkcionirati različite strukture i funkcionalne zajednice, grupe, sekcije. Pluralizam tih institucija, njihov dinamizam i interakcija su nužni. Stoga nije ovdje u pitanju određena vjeronaučna skupina koja je već formirana i funkcionira, ili neka organizirana grupa ili sekcija unutar župske zajednice. Problem nastaje tamo gdje mladih nema okupljenih ni oko liturgije niti su uočeni u župi. Problem je mladih koji su udaljeni od cjelokupnog života župske zajednice, a njeni su članovi. Mladi naših župa koje ne možemo okupiti i koji nemaju nikakav interes za „crkveno” pa i vjersko. Kako ih senzibilizirati, evangelizirati i učiniti evangelizatorima (pronaći vjernički identitet i živjeti svoje realno mjesto u društvu i župskoj zajednici). Tu se rađa potreba novog pristupa mladima. Cilj bi bio da mladi koji su emarginirani, udaljeni, ugroženi... žive u svojoj župskoj zajednici „liturgiju života” (dijakonija).

Otkriti grupu mladih unutar eklezijalne zajednice

Otkriti grupu unutar crkvene zajednice znači na nov način pristupiti problemu mladih i gledati ga u perspektivi njihovog osmišljenja, pronalaženja i cjelovitog promaknuća. To zapravo znači pokušati ispravno vrednovati životne vrijednosti mladog čovjeka nudeći mu transcendentnu dimenziju osmišljenja. Ali ne bez života. Sve ljudske vrijednosti su i kršćanske. U tom procesu pristupa trebalo bi se dogoditi integracija vjere i života, međusobno prožimanje. To je zapravo življenje kraljevstva Božjeg koje već „jest i još nije”. U tom procesu se stapaju kulturne, društvene, osobne vrijednosti mladog čovjeka u jednu cjelinu s regionalnim vrijed-

nostima koje nude i transcendentni zaokret. Tu se mladi lakše prepoznaju, jezik evanđeoskog navještaja bolje razumiju i stvara se prostor aktivnog uključenja u svoju eklezijalnu zajednicu i življenje „liturgije života”.

Cilj otkrivanja i formiranja grupe označava proces traženja vlastitog identiteta (i kršćanskog), formiranje stila života, stvaranje zajedništva i ucjepljenje u župsku zajednicu. Tako mladi postaju evangelizatori i služitelji mladih. Krajnji cilj stvaranja grupe jest da odrasla osoba u vjeri (mladi) živi svoju vjerničku realnost u svijetu i crkvenoj zajednici.

Što je grupa?

Grupa se ovdje ne može poistovjetiti s vjeronaučnom skupinom, niti nekom već organiziranom grupom ili sekcijom.

Grupa je neodređena (15–20 počinje nuklearnom jezgrom interesa, motivacija i izazova), koja u odgojnom smislu raste i vrši određenu ulogu u zajednici, u skladu je među sobom i u skladu sa socijalnim (religioznim) normama, interesima i vrijednostima i nalazi se u neprestanom naporu traženja i nasljedovanja zajedničkih ciljeva.

Elementi grupe:

- grupa treba biti prepoznatljiva iznutra i izvana (zajedništvo dijelova)
- unutrašnja struktura grupe zahtijeva određen raspored uloga
- neke norme djelovanja i funkcioniranja grupe treba jasno precizirati
- grupa treba posjedovati zajedničke interese, vrijednosti, socijalne i religiozne ciljeve
- grupa se formira određeno vrijeme
- grupa ima *odgojni* i *prijelazni* karakter
- mora biti unutar crkvene zajednice u skladnoj interakciji

Kriterij odnosa i djelovanja u zajednici

- teološki kriterij – vjerodostojnost
 - eklezijalnost – *sentire cum eclesia*
 - *sentire ecclesiam*
 - *sentire in eclesia*
- psihološki kriterij – otvorenost i zrelost osoba
 - mogućnost međusobne komunikacije

Uz još neke važne elemente potrebne za realizaciju ovog rada s mladima došla je do izražaja potreba uključivanja laika u evangelizacijski rad. Svećenik koordinira cjelokupni rad župe, ali daje prostora i ostavlja mogućnost svima u zajednici da vrše svoju svećeničku, proročku i kraljevsku službu.

U procesu izrade ovog modela (tek naznačenog ovdje u općim crtama) u grupama se pokušalo praktičnim vježbama pojasniti sudionicima mogućnost i važnost poznavanja i tehniku grupne dinamike i njihova praktična izvedba i primjena u radu s mladima.

IZVJEŠTAJ O RADU TREĆEGA TIMA

U timu je sudjelovalo 26 sudionika, od toga 7 redovnica, 5 laika i 14 svećenika/redovnika. Tim je radio u dvije grupe: Grupa A i Grupa B.

Grupa A:

Voditelji: mr. Josip Jakšić

o. Bono Šagi

Zapisničar: s. Cecilija Kolarić

DIJAKONIJA U KRŠĆANSKOJ ZAJEDNICI

I. Pojam i mjesto dijakonije u kršćanskoj zajednici

Budući da pojam „dijakonije” nije razređen u pastoralnoj i katehetskoj literaturi, a nema ga ni u odgovarajućim leksikonima, najprije smo istraživali što sam pojam dijakonije znači u evangelizaciji i katehezi. Tražili smo sinonime za dijakoniju i kršćansku zajednicu. Vrednovali smo ih ponajviše na temelju odgovarajućih novozavjetnih tekstova, kao npr: Rim 12,3–18; Dj 6,1–7; Mt 20,22–28; Mt 22,35–40; Mt 25,31–46; Lk 10,25–37; 1 Iv 4.7.8.9.11.19–21; Iv 13,1–5.

U tom radu zaključili smo da postoje i asocijativni te literarni izrazi, a za kršćansku zajednicu i različite vrste oznaka zajednica.

1. a) Sinonim

1. a) *Sinonimi za dijakoniju*

služenje	dobrotvornost
dvorba	zauzetost za drugoga
uslužnost	karitas
požrtvovnost	gostoljubivost
nesebičnost	darežljivost
suživljavanje	savjetovanje
otvorenost	osposobljavanje
milosrđe	međusobna zahvalnost
supatnja	širokogrudnost
saslušati čovjeka	zajedništvo u dobrima
strpljivost	
čuti čovjeka	
poniznost	

uzajamnost
ohrabrenje
opraštanje

b) *Asocijativni izrazi:*

drugarstvo	tjelesna djela milosrđa
prijateljstvo	duhovna djela milosrđa
razumijevanje	
bratska ljubav	

c) *Literarni izrazi:*

socijalno djelovanje
promocija čovjeka
opcija za siromašne
zauzimanje za ljudska prava
poštivanje ljudskih prava

Svi ovi pojmovi imaju individualni, službeno-organizatorski i navjestiteljski vid.

2. *Sinonimi za kršćansku zajednicu*

Riječ „zajednica” jako je kod nas opterećena. Za razliku od drugih, kršćanska zajednica mora imati:

- zajedničku vjeru
- zajednički cilj
- zajednička sredstva posvećenja (sakramenti)

Sve to kršćanska zajednica ima od svog utemeljitelja Isusa Krista.

a) *Vrste kršćanskih zajednica:*

kršćanska obitelj
vjeronaučna grupa
razne pobožne udruge
molitvene zajednice
redovničke zajednice
bračni vikendi
župa
biskupija

b) *Sinonimi:*

narod Božji
sveti puk
liturgijski skup
stado
bratska zajednica
bratstvo
zajednica ljubavi
zajednica otkupljenih
zajednica susreta
euharistijska zajednica

Na temelju tog zajedničkog istraživanja mogli smo prosuđivati oznaku dijako-

nije koja je u kršćanskoj zajednici mjerilo vjerničkog životnog programa (usp. Mt 25,31–40). Uz to vrednovali smo primat ili drugorazrednost dijakonije prema tekstovima Novoga zavjeta. (Npr. primat službe: Mt 20,25–28); Drugorazrednost dijakonije u praksi: Dj 6,1–7; Marta i Marija: Lk 10,38–42).

II. Dijakonija u odnosu na druge oznake kršćanske zajednice

Uzeli smo paradigmatičke tekstove Prve kršćanske zajednice za oznake i prosudbu crkvenosti svih vrsta kršćanskih zajednica: Dj 2,42–47 i Dj 4,32–35. Promatrali smo kako dijakonija prožima martiriju, koinoniju i euharistiju (liturgija).

U Evangelii nuntiandi br. 17–24 nalazimo ovih 6 točaka ostvarenja dijakonije ostalim oznakama Crkve:

1. Svjedočenje bez riječi ili svjedočanstvo životom.
2. Riječ života ili izričito naviještanje.
3. Pristanak srca.
4. Ulazak u zajednicu.
5. Primanje znakova.
6. Apostolsko djelovanje.

Te točke smo komentirali u okviru cjelokupnog pastorala, a osobito u vidu liturgijske kateheze.

III. Dijakonija u novozavjetnim tekstovima kroz katehezu

Vrednovali smo koji vid dijakonije u kršćanskoj zajednici možemo kroz novozavjetne tekstove upotrijebiti u katehezi s djecom, mladima, odraslima, starima i bolesnima.

IV. Ogladne kateheze

Analizirali smo materijale oglednih kateheza koje je pripremio voditelj Josip Jakšić. Posebno smo se zadržali na katehezama:

1. kateheza: ISUS SE BRINE ZA ČOVJEKA
2. kateheza: ISUSOV MANIFEST LJUBAVI

Grupa B:

Voditelji: Stipe Nimac
Nikola Radić

Ova je grupa radila dva puta po dan i pol uzastopno, izmijenivši sudionike s grupom A istog tima, tako da su istu tematiku obrađivali svi sudionici tima.

Tema kojom se ova grupa bavila bila je: Pastoralna konzultacija u kriznim situacijama. (Sadržaj istoimenog priopćenja na Školi).

Slijedeći programsku skicu za rad ove grupe (v. Bilten br. 2, str. 45), rad se odvijao u tri glavna bloka:

- a) Analiza stanja naše Crkve s obzirom na ovu problematiku.
- b) Krizne situacije s kojima se naši pastoralni radnici (posebno katehete) u praksi susreću.

c) Osoba „savjetnika” i intervencije u krizama.

Rad se odvijao u formi razgovora koji se uglavnom asocijativno kretao na zadanom području dotičnog bloka, uključujući izmjenu iskustava sudionika, njihova razmišljanja i pitanja na koja su se spontano nadovezivali, zaokružujući... No upravo zbog ovog asocijativnog karaktera razgovora, koji se razvijao iz slobodnog i spontanog razmišljanja i traženja, neke su se od niže spomenutih tema obrađivale samo u prvom ili samo u drugom odsjeku rada.

Sumirajući i rezimirajući sadržaj tih interakcija u grupi posebno je vrijedno iznijeti slijedeće:

Ad a) Naša Crkva nije na ovu problematiku dovoljno senzibilizirana, iako su pastoralni radnici upravo na tom području sve više suočavani s prilikama gdje bi morali ljudima pomoći kao „savjetnici”, baš u kriznim situacijama raznih vrsta i težine. Konstatira se da nitko od nas kroz svoju formaciju nije imao prilike da se za to posebno osposobljava pa je i tu jedan od uzroka što se na tom području tako slabo snalazimo. Nismo ni usmjereni prema nužnoj interdisciplinarnoj suradnji s odgovarajućim laičkim ustanovama ili djelatnicima, bez čije suradnje je mnogo puta i nemoguće pomoći čovjeku u krizi na odgovarajući način. A čini nam se da su mogućnosti crkvenih osoba kad bi se za to bolje osposobile, osobito velike upravo na području raznih prevencija (koje je područje kod nas na društvenom planu slabo ili nikako pokriveno).

Ad b) Krizne situacije s kojima se pastoralni radnici susreću vrlo su raznolike: bolest, starost i napuštenost, umiranje i smrt te žalovanje nakon smrti, alkoholizam, bračni sukobi, krize izazvane upadom u razne praznovjerne prakse (magiju), itd. Katehete se posebno često suočavaju s krizama koje nastaju na relaciji roditelji—djeca: nerazumijevanje, bijeg od kuće, krize vjere ili praktičnog življenja s Crkvom i sl. U okviru ovog radnog odsjeka protumačena je unutarnja dinamika i tok svake krize koja svršava ili dobrim raspletom i novom ravnotežom i organizacijom ličnosti, ili pak psihičkom dekompenzacijom, ukoliko samo krizno stanje ne postane kronično. Posebno su protumačene razvojne krize gledane u slijedu epigeneze identiteta (po E. Ericksonu), te krize osobnog identiteta koje nastaju (i kako nastaju) kada se jedan od nosača identiteta poljulja ili sruši (shema po H. Petzoldu). Isto je tako protumačena i ilustrirana unutarnja dinamika raznih mogućih sukoba koji uvijek rezultiraju određenim krizama, kao i za njen pozitivan rasplet, moći definirati krizu kao konflikt dvaju nespojivih unutarnjih ili vanjskih poriva, potreba ili pritisaka.

Ad c) Razgovarajući o intervencijama u kriznim situacijama, imali smo pred očima uglavnom samo akutne krize koje traže odgovarajuću brigu i sigurnu akciju. Ovdje je posebno stavljen naglasak na sposobnost ocjenjivanja težine krize kao i na potrebu suradnje među raznim osobama i ustanovama koje su u određenim trenucima nezaobilazne. Istaknuto je koliko je važno u svim kriznim situacijama da „savjetnik” znade i može aktivno slušati i što to za klijenta znači. Za osobu pastoralnog savjetnika naglašeno je također da je od odlučujućeg značenja za djelotvorno interveniranje u krizi odgovarajuća personalna kompetencija. Zato su često bolji

pomagači upravo oni koji su sami „slučajno” prošli kroz slične krize iz kojih su sretno izašli. U ovom odsjeku je također posebno protumačena sposobnost empatičkog suživljavanja kao dio personalne kompetencije i preduvjet da se klijenta uspije osoviti na vlastite noge, a ne vezivati na sebe više nego je to nužno potrebno.

Pri kraju rada grupe A i B kratko su se zajedno sastale da bi sudionici izrazili kako su doživjeli rad i što im se čini posebno vrijednim uzeti sa sobom u životnu praksu.

IZVJEŠTAJ O RADU ČETVRTOG TIMA

LJUDSKA PATNJA I NAŠA NAVJESTITELJSKA SLUŽBA

Voditelji: Bernardin Škunca, moderator
Ante Kresina, voditelj prvog dana rada
Marijan Šef, voditelj drugog dana rada
Joško Šantić (B. Škunca), voditelj trećeg dana rada

Tajnica: s. Klaudija Todorović (tajnica plenarnog rada)

Mjesto rada: samostan sv. Frane, Trg Vranjina 1

Sudionika: 60–70 (22 svećenika, 4–6 laika i 35–38 sestara)

Sudionici su bili podijeljeni u 3 grupe s 20–25 članova.

Prva dva dana (utorak i srijeda) rad se odvijao na slijedeći način:

1. Prikaz teme dotičnog dana (plenum)
2. Rad u grupama (u vođenju su se voditelji međusobno izmjenjivali).
3. Izvještaji iz grupa (plenum)

Mogućnost postavljanja pitanja, dopuna, razjašnjenja.

4. Euharistija – uvijek lijepo i bogato pripremljena od onih koji su za liturgiju bili određeni.

Treći dan se odvijao (sav u plenumu) u znaku sinteze i razjašnjenja nedovoljno produbljenih pitanja. Na kraju dana održana je dija-meditacija („Patnja u znaku KRIŽA”) i posebno bogato euharistijsko slavlje.

Prvi dan

Voditelj: Ante Kresina

Tema: ISUS KRIST I LJUDSKA PATNJA

U svom priopćenju voditelj Ante Kresina je istaknuo ove naglaske: Isus je solidan s nama u svemu osim u grijehu; *najsolidarniji* je s nama u patnji; patnike izbavlja od krivnje, patnicima daje Duha jakosti, relativizira patnju jamstvom uskrsnuća i vječnog života, uči patnike da se upravo preko patnje njemu suobličujemo i preko patnje uči poslušnosti. Isus potvrđuje da je patnja općeljudska činjenica. Duboko suosjeća s ljudskom patnjom; pokazuje i govori kako se treba odnositi pred ljudskom patnjom (milosrdni Samarijanac, dobri otac, bogataš i Lazar).

Na kraju priopćenja voditelj je dao slijedeće teme za rad u grupama:

I. grupa: Homilija o ljudskoj patnji

II. grupa: Nacrt kateheze za mlade i odrasle na temu: „Marija, uzor osmišljene patnje”

III. grupa: Nacrt kateheze za krizmanike i mlade na temu: „Iskustvo ljudske patnje i Isus Krist”.

U plenumu su se postavljala nova pitanja voditelju dana. Posebno obogaćenje za sudionike bilo je teološko tumačenje istočnoga grijeha dr. Ante Kresine kao odgovor na postavljeno mu pitanje.

Drugi dan

Voditelj: Marijan Šef

Tema: DIJAKONIJA POMIRENJA I UNUTARNJEG LIJEČENJA

Voditelj je upozorio kako je nesposobnost opraštanja veliki problem čovjeka i čovječanstva. Taj se problem očituje na tri razine: prema sebi, prema drugome i prema Bogu. Čovjek je zbog mnogih uzroka (napose zbog egoizma, zatvorenosti u sebe) nesposoban da oprost sebi, drugome i Bogu. Zbog toga je iznutra bolestan.

Crkva, služiteljica ljudi i nasljedovateljica Isusa Krista, ide ususret takvom današnjem čovjeku: poziva čovjeka da se oslobodi laži („stari čovjek”), da preko Kristove smrti i uskrsnuća postane „novi čovjek”, da služi drugima i Bogu. Crkva poziva čovjeka da nasljeđuje Krista, da se uključuje u Božje kraljevstvo.

Cilj je dijakonije cjelovito spasenje–izlječenje čovjeka (tjelesno, duhovno, čuvstveno). Dijakonija pomirenja i unutarnjeg izlječenja kvasac je novog društva...

Shema priopćenja podijeljena je voditeljima grupa sa zadatkom da se u svakoj grupi izradi model za katehezu, homiliju, meditaciju ili pokorničko bogoslužje.

Plenum: Izvještaj o radu grupa:

I. grupa: Model za meditaciju za obitelj ranjenu suvremenim problemima.

II. grupa: Model meditacije za odrasle.

III. grupa: Pokorničko bogoslužje kojim smo se djelomično, kao tim poslužili na večernjem euharistijskom susretu.

Treći dan

Voditelj: Joško Šantić – odsutan. Bernardin Škunca predstavio je priopćenje voditelja J. Šantića i ujedno vodio rad

Tema: POKUŠAJ OSTVARENJA DIJAKONIJE U ŽUPNOJ ZAJEDNICI

U svom prikazu Joško Šantić razmišlja o nužnosti dijakonijskog služenja. Za dijakonijsku službu treba vjernike odgojiti. Mogući put, povezan s otajstvom Isusova dolaska, može se ovako podijeliti:

- a) Čovjek je pozvan u zajedništvo.
- b) Bog nam se u Isusu objavljuje kao darovatelj.
- c) Došašće je vrijeme iščekivanja darovanog.
- d) Božić – svetkovanje darivanja Boga zemlji.

e) Možemo li ostati zatvoreni pred onim koji nas dariva?

f) Mogu li otkriti Boga koga i ja mogu darovati?

U takvim katehezama (odgoju) za dijakoniju u župi su nastale inicijative dijakonijsko-karitativnih oblika, u kojima vjernici-laici imaju, uz svećenike voditelje, veoma aktivno mjesto. Rezultati nisu izostali: u župi se zna za takvo djelovanje koje ima konkretne zadatke (u župi, na razini nacionalne Crkve, prema misijama). Odgoj za dijakoniju integriran je u liturgijsku godinu. Liturgija naime pruža obilno nadahnuće za takvo djelovanje (Došašće, Božić, Korizma, Veliki četvrtak...).

Nakon prikaza teme svi sudionici grupe ostali smo sve vrijeme zajedno. Diskutirali smo o temi dana, postavljali smo pitanja voditeljima, izricali vlastita zapažanja i primjedbe te izmjenjivali iskustva dijakonije u vlastitoj sredini.

Poslijepodne razgledali smo crkvu sv. Frane i samostansku zbirku umjetnina, a potom nastavili rad u timu kao i prije podne. Nakon diskusije imali smo zajedničku meditaciju uz dijapozitive i glazbu na temu: „Živjeti s križem”.

Križ je naime naša stvarnost. To je ono jedinstvo i nerazdvojivost života i patnje što moramo svi prihvatiti u vlastitom životu kako bi stvorili u sebi mir i radost, što je neophodno za svaku dijakoniju.

OPĆI DOJMOVI O RADU U ČETVRTOM TIMU

- Po broju sudionika očiti je interes za temu patnje.
- Voditelji su pokazali i u smislu stručne spremnosti i u smislu životnog iskustva veliku sposobnost za rad na temi.
- Mi sudionici osjetili smo njihovu pripremljenost te sklad i jedinstvo u radu.
- Priopćenja su bila sadržajno bogata, jasna i praktična.
- Atmosfera opuštenosti u timu pogodovala je sudjelovanju većine kroz pitanja, dopune, iznošenja iskustava što je u naš tim unijelo posebnu živost i otvorenost. Svi sudionici zainteresirano su sudjelovali u diskusijama u timu, a posebno u grupama.
- Iako je tema teška i duboko životna, zanimljivo je izvanredno dobro, radosno raspoloženje među sudionicima. Očito je slušanje i razmišljanje na temu patnje svima pomoglo prihvatiti vlastitu patničku situaciju.
- U grupama je bilo, prema izvještajima, živo i odgovorno sudjelovanje svih članova kroz međusobnu izmjenu mišljenja i iskustava što je onda preraslo u modele za katehezu, homilije, meditacije i pokorničko bogoslužje. Stvoreni modeli su ujedno i doprinos našeg tima radu ove Katehetske ljetne škole 1988. Vjerujemo da će nam svima biti od koristi.
- Ovim putem izražavamo duboku zahvalnost našim voditeljima.

I. grupa: Homilija o ljudskoj patnji

II. grupa: Nacrt kateheze za mlade i odrasle na temu: „Marija, uzor osmišljene patnje”

III. grupa: Nacrt kateheze za krizmanike i mlade na temu: „Iskustvo ljudske patnje i Isus Krist”.

U plenumu su se postavljala nova pitanja voditelju dana. Posebno obogaćenje za sudionike bilo je teološko tumačenje istočnoga grijeha dr. Ante Kresine kao odgovor na postavljeno mu pitanje.

Drugi dan

Voditelj: Marijan Šef

Tema: DIJAKONIJA POMIRENJA I UNUTARNJEG LIJEČENJA

Voditelj je upozorio kako je nesposobnost opraštanja veliki problem čovjeka i čovječanstva. Taj se problem očituje na tri razine: prema sebi, prema drugome i prema Bogu. Čovjek je zbog mnogih uzroka (napose zbog egoizma, zatvorenosti u sebe) nesposoban da oprost sebi, drugome i Bogu. Zbog toga je iznutra bolestan.

Crkva, služiteljica ljudi i nasljedovateljica Isusa Krista, ide ususret takvom današnjem čovjeku: poziva čovjeka da se oslobodi laži („stari čovjek”), da preko Kristove smrti i uskrsnuća postane „novi čovjek”, da služi drugima i Bogu. Crkva poziva čovjeka da nasljeđuje Krista, da se uključuje u Božje kraljevstvo.

Cilj je dijakonije cjelovito spasenje–izlječenje čovjeka (tjelesno, duhovno, čuvstveno). Dijakonija pomirenja i unutarnjeg izlječenja kvasac je novog društva...

Shema priopćenja podijeljena je voditeljima grupa sa zadatkom da se u svakoj grupi izradi model za katehezu, homiliju, meditaciju ili pokorničko bogoslužje.

Plenum: Izveštaj o radu grupa:

I. grupa: Model za meditaciju za obitelj ranjenu suvremenim problemima.

II. grupa: Model meditacije za odrasle.

III. grupa: Pokorničko bogoslužje kojim smo se djelomično, kao tim poslužili na večernjem euharistijskom susretu.

Treći dan

Voditelj: Joško Šantić – odsutan. Bernardin Škunca predstavio je priopćenje voditelja J. Šantića i ujedno vodio rad

Tema: POKUŠAJ OSTVARENJA DIJAKONIJE U ŽUPNOJ ZAJEDNICI

U svom prikazu Joško Šantić razmišlja o nužnosti dijakonijskog služenja. Za dijakonijsku službu treba vjernike odgojiti. Mogući put, povezan s otajstvom Isusova dolaska, može se ovako podijeliti:

- a) Čovjek je pozvan u zajedništvo.
- b) Bog nam se u Isusu objavljuje kao darovatelj.
- c) Došašće je vrijeme iščekivanja darovanog.
- d) Božić – svetkovanje darivanja Boga zemlji.

e) Možemo li ostati zatvoreni pred onim koji nas dariva?

f) Mogu li otkriti Boga koga i ja mogu darovati?

U takvim katehezama (odgoju) za dijakoniju u župi su nastale inicijative dijakonijsko-karitativnih oblika, u kojima vjernici-laici imaju, uz svećenike voditelje, veoma aktivno mjesto. Rezultati nisu izostali: u župi se zna za takvo djelovanje koje ima konkretne zadatke (u župi, na razini nacionalne Crkve, prema misijama). Odgoj za dijakoniju integriran je u liturgijsku godinu. Liturgija naime pruža obilno nadahnuće za takvo djelovanje (Došašće, Božić, Korizma, Veliki četvrtak...).

Nakon prikaza teme svi sudionici grupe ostali smo sve vrijeme zajedno. Diskutirali smo o temi dana, postavljali smo pitanja voditeljima, izricali vlastita zapažanja i primjedbe te izmjenjivali iskustva dijakonije u vlastitoj sredini.

Poslijepodne razgledali smo crkvu sv. Frane i samostansku zbirku umjetnina, a potom nastavili rad u timu kao i prije podne. Nakon diskusije imali smo zajedničku meditaciju uz dijapozitive i glazbu na temu: „Živjeti s križem”.

Križ je naime naša stvarnost. To je ono jedinstvo i nerazdvojjivost života i patnje što moramo svi prihvatiti u vlastitom životu kako bi stvorili u sebi mir i radost, što je neophodno za svaku dijakoniju.

OPĆI DOJMOVI O RADU U ČETVRTOM TIMU

- Po broju sudionika očiti je interes za temu patnje.
- Voditelji su pokazali i u smislu stručne spremnosti i u smislu životnog iskustva veliku sposobnost za rad na temi.
- Mi sudionici osjetili smo njihovu pripremljenost te sklad i jedinstvo u radu.
- Priopćenja su bila sadržajno bogata, jasna i praktična.
- Atmosfera opuštenosti u timu pogodovala je sudjelovanju većine kroz pitanja, dopune, iznošenja iskustava što je u naš tim unijelo posebnu živost i otvorenost. Svi sudionici zainteresirano su sudjelovali u diskusijama u timu, a posebno u grupama.
- Iako je tema teška i duboko životna, zanimljivo je izvanredno dobro, radosno raspoloženje među sudionicima. Očito je slušanje i razmišljanje na temu patnje svima pomoglo prihvatiti vlastitu patničku situaciju.
- U grupama je bilo, prema izvještajima, živo i odgovorno sudjelovanje svih članova kroz međusobnu izmjenu mišljenja i iskustava što je onda preraslo u modele za katehezu, homilije, meditacije i pokorničko bogoslužje. Stvoreni modeli su ujedno i doprinos našeg tima radu ove Katehetske ljetne škole 1988. Vjerujemo da će nam svima biti od koristi.
- Ovim putem izražavamo duboku zahvalnost našim voditeljima.